

ИСТОРИЯ НА
ФБР
ВРАГОВЕ

Enemies. A history of FBI
Tim Weiner

Copyright © 2012 by Tim Weiner

- © Жана Тотева, превод, 2014 г.
- © Станислав Иванов, корица, 2014 г.
- © Книгоиздателска къща „Груд“, 2014 г.

ISBN 978-954-398-324-7

ТИМ УАЙНЪР

ИСТОРИЯ НА
ФБР
ВРАГОВЕ

КНИГОИЗДАТЕЛСКА КЪЩА
trud, 2014

WARNING from the FBI

The war against spies and saboteurs demands the aid of every American.

When you see evidence of sabotage, notify the Federal Bureau of Investigation at once.

When you suspect the presence of enemy agents, tell it to the FBI.

Beware of those who spread enemy propaganda! Don't repeat vicious rumors or vicious whispers.

Tell it to the FBI!

J. Edgar Hoover
J. Edgar Hoover, Director
Federal Bureau of Investigation

The nearest Federal Bureau of Investigation office is listed on page one of your telephone directory.

ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ ОТ ФБР

*Войната срещу шпионите и саботьорите изисква
помощта на всеки американец.*

*Ако забележите доказателства за саботаж,
веднага уведомете Федералното бюро за разследване.*

Ако заподозрете присъствие на вражески агенти, съобщете на ФБР.

*Пазете се от хора, които разпространяват вражеска
пропаганда. Не повтаряйте зловредни слухове или злостни клюки.*

СЪОБЩЕТЕ ГИ НА ФБР!

Защитата срещу външната опасност е най-мощният мотиватор на националното поведение. Дори и най-пламенната любов към свободата с времето ще отстъпи пред тази повеля. Насилственото унищожаване на живота и собствеността, присъщо на войната, продължаващите усилия и тревога, съпътстващи състоянието на постоянната опасност, ще принудят и най-привързаните към свободата страни и народи да потърсят успокоението и сигурността на институции, които проявяват тенденция към унищожаване на техните граждански и политически права. Накрая, за да се сдобият с по-голяма сигурност, те с готовност ще поемат риска да имат по-малко свобода.

АЛЕКСАНДЪР ХАМИЛТЪН, 1787*

* Един от отците основатели на САЩ – бел. прев.

НА РОБЪРТ Д. ЛУМИС, КОЙТО МЕ НАУЧИ ДА ПИША;
НА ПРОФЕСОР ДОРА В. ВЕЙНЪР, КОЯТО МЕ НАУЧИ ДА ЧЕТА;
НА КЕЙТ, РУБИ И ЕМА ДОЙЛ, КОИТО МЕ УЧАТ ДА ЖИВЕЯ.

От автора

„Врагове“ е история на Федералното бюро за разследване в качеството му на тайна разузнавателна служба. Ние мислим за ФБР като за полиция, която арестува престъпници и поддържа върховенството на закона. Но тайното разузнаване срещу терористи и шпиони е първата и най-важна мисия на Бюрото днес и това се отнася за по-голямата част от последните сто години.

Тази мисия създава конфликт, който създателите на Конституцията предвидиха преди поколения. Свободните хора трябва да имат както сигурност, така и свобода. Това са непримирими сили и все пак ние не можем да имаме едното без другото. Тайните агенти могат да бъдат закононарушители; техните традиционни методи включват подслушване на телефонни разговори, монтиране на „бръмбари“ на всевъзможни места и незаконно проникване с взлом. В продължение на десетилетия Бюрото обслужва по най-добрия начин националната сигурност чрез изопачаване, заобикаляне и нарушаване на закона. Тайната полиция е анатема за всяка демокрация. Но пълномощията на ФБР я правят неин най-близък двойник в Америка.

„Врагове“ е хроника на вековния постоянен конфликт относно поведението на тайното разузнаване в една отворена демокрация и на решителната схватка между националната сигурност и гражданските свободи – сага на нашата борба да бъдем едновременно и свободни, и в безопасност. Тя е написана въз основа на архивите, без никакви анонимни източници или непроверени цитати. Базирана е на повече от седемдесет хиляди страници декласифицирани съвсем наскоро документи, включително изключителната

колекция на разузнавателните досиета на Дж. Едгар Хувър и на повече от двеста устни разказа, записани от агенти, които са били на служба по време на неговия четиридесет и осем годишен мандат като ръководител на ФБР и след това.

Хувър стои в центъра на Американския век* като статуя, инкрустирана в мръсотия. Неговите привърженици го възприемат като гений на далновидността. Опонентите му пък го виждат като „проклетата клоака“, по думите на съветника по въпросите на националната сигурност на президента Кенеди. Днес милиони американци го познават само като карикатура: тиранин в балетна пачка, преоблечен в женски дрехи чудак. Нито едно от тези неща не е вярно. Досиетата, отворени през последните няколко години, свалиха много пластове на митове и легенди. Те го показват в нова светлина. Той е провеждал тайни мисии, които са били почти немислими за времето си, шпионирал е директно лидерите на Съветския съюз и Китай в най-мрачните дни на Студената война, изпращал е детайлни разузнавателни предупреждения за самоубийствени атаки срещу Ню Йорк и Вашингтон, ръководил е преврати срещу демократично избрани чуждестранни лидери и коварно е подронвал позициите и авторитета на президентите на САЩ.

Хувър не е чудовище. Той е американският Макиавели. Той е проникателен, той е хитър, той нито за миг не е спирал да наблюдава враговете си. Той е отецът основател на американското разузнаване и архитектът на съвременния държавен надзор. Всеки пръстов отпечатък в досиетата, всеки байт биографични и биометрични данни в компютърните банки на правителството дължат произхода си на него.

Той е и виртуозен манипулатор на общественото мнение. Служи си със средствата на политическа война и задкулиското управление на държавата, в името на националната сигурност, често за сметка на морала. Воюва с комунизма и тероризма с всепогълъ-

* *Популярно наименование на XX век, през който влиянието на САЩ в областта на политиката, икономиката и културата нараства и става доминиращо, особено след Втората световна война, когато остават само две суперсили – САЩ и СССР – бел. прев.*

щаща страст в продължение на петдесет и пет години. От 40-те години на миналия век до последния си ден той предвижда апокалиптичните заплахи, с които се сблъскваме днес. И все пак Хувър оставя зад себе си една институция, която почти умира заедно с него, и започна да възстановява своята мисия за опазване на националната сигурност едва със законите, приети в последните три години.

ФБР никога не е имало точното основание, извън президентската клетва, да се грижи за правилното прилагане на законите, и президентите винаги са изопачавали в своя полза ограниченията на тази клетва още от Първата световна война. Те нареждат на Хувър да преследва не само терористи, но и пацифисти, те вземат на мушка героите на Движението за граждански права редом с рицарите на ку-клукс-клан. По тяхна заповед Бюрото нарушава свободите, заложи в Хартата на правата, за да наложи пълномощията на президента като главнокомандващ. Както пише веднъж министърът на правосъдието на Франклин Делано Рузвелт: „Конституцията никога не е притеснявала особено никой военновременен президент“ – а всеки президент вижда себе си в състояние на война.

„Врагове“ е летопис на незаконни арести и задържания, прониквания в чужди домове, взломове, подслушване на телефони и сгради в името на президента. По замисъл това изследване се спира съвсем накратко на най-известните криминално-правни казуси – като войната с гангстерите в Голямата депресия и кървавия сблъсък със сектата „Давидов клон“, – за да се фокусира предимно върху тайните разузнавателни операции на ФБР. Но това е сърцето на историята на стогодишната американска война срещу терористи, шпиони, анархисти и атентатори. Командирите в тази битка – президенти, министри на правосъдието, прокурори, генерали и директори на ФБР – в равна степен използват пълномощията си и злоупотребяват с тях в името на националната сигурност. И все пак дори и техните пълномощия имат граници в нашата демокрация. В заника на живота си Хувър отказва да изпълнява незаконните заповеди на президента Никсън. И Робърт Мълър, директор на Бюрото от 4 септември 2001 г. до днес, се

противопостави на заповедта на президента Буш да проведе противозаконно тайно разузнавателно наблюдение; в знак на протест той дори подаде оставката си. И заяви, че ние няма да спечелим войната с тероризма, ако загубим свободата си в тази битка.

Лидерите на ФБР живеят ежедневно в това състояние на постоянен конфликт. Американците имат нужда да знаят историята на тази борба. Ако не, когато дойде следващата криза, те ще предадат гаранциите за свободата си срещу обещания за сигурност. И може да живеят в по-голяма безопасност, но ще имат по-малко свобода.

Първа част

ШПИОНИ И САБОТЬОРИ

*Септември 1920 г. Взрив на „Уолстрийт“:
терористична атака, останала неразкрита.*

АНАРХИЯ

Дж. Едгар Хувър започва своята война на двадесет и две годишна възраст, в четвъртък сутринта на 26 юли 1917 година. Той тръгва от юношеската си стая на бащиния си дом във Вашингтон, окръг Колумбия, и се отправя към новия си живот в Министерство на правосъдието, за да служи като редови воин в армията на хората на закона, воюващи срещу шпиони, саботьори, комунисти и анархисти в Съединените щати.

Америка е влязла в Първата световна война през април. Първите вълни от войските ѝ акостират във Франция, неподготвени за ужаса, който ги чака. На вътрешния фронт американците са в хватката на страха от саботажи от страна на германски агенти. Държавата се намира под тревога от година, още от вражеската атака срещу огромния американски склад с боеприпаси, предназначени за бойния фронт. Взривът на остров Блек Том в западния край на Нюйоркското пристанище вдига във въздуха две хиляди тона експлозиви в мрака на лятната нощ. На терена загиват седем души. В Манхатън хиляди прозорци са изпочупени от ударната вълна. Статуята на свободата е одраскана от шрапнел.

Хувър работи в Извънредния военен отдел на Министерство на правосъдието и е натоварен със задачата по предотвратяването на следваща изненадваща атака. Той демонстрира висок боен дух и умение да формира мисленето на началниците си. Спечелва награда от командира на дивизията, Джон Лорд О'Брайън. „Той работеше и в неделите, и през нощта, както и аз – спомня си О'Брайън. – Повишавал съм го няколко пъти просто по заслуги.“

Хувър бързо се издига до върха на Бюрото за чужди врагове на отдела, което се занимава с идентифицирането и арестуването на заподозрени по политически причини чужденци, живеещи в Съединените щати. На двадесет и три годишна възраст той отговаря за 6200 германци, които са интернирани в лагери, и за още 450 000, поставени под правителствен надзор. На двадесет и четири вече е назначен начело на новосъздадения Радикален отдел на Министерство на правосъдието и провежда най-големите анти-терористични операции в историята на Съединените щати, арестувайки хиляди заподозрени в радикални убеждения граждани из цялата страна. Той не носи пистолет или боеприпаси. Неговото оръжие е тайното разузнаване.

През целия си живот Хувър живее във Вашингтон, окръг Колумбия, където е и роден, на първия ден от новата 1895 г. – най-малкото от четирите деца в семейството. Той е син и внук на държавни служители. Баща му, Дикърсън, е страдал от депресия; тежката му меланхолия става причина да загуби службата си на държавен картограф и вероятно е ускорила смъртта му. Майка му, Ани, била любяща, но строга жена. Хувър живее в дома им заедно с нея през първите четиридесет и три години от живота си, до деня на смъртта ѝ. Той е разказвал на малцината свои близки помощници, че е останал ерген, защото се е страхувал, че една погрешно избрана съпруга би могла да стане причина да се провали, и че един лош брак би го унищожил. Племенницата на Хувър, Маргарет Фенъл, е израснала покрай него и е поддържала контакт с чичо си в продължение на шест десетилетия. Познавала го е по-добре от всеки друг. „Понякога ми идваше мисълта, че той наистина – не знам как точно да го изразя – наистина се страхува да не се забърка в прекалено лични отношения с хората“ – спомня си тя. Ако изобщо понякога е изразявал любов извън отдадеността си на Бог и на страната си, то в тези моменти не е имало никакви свидетели. Отнасял се е сантиментално към кучетата, но неемоционално към хората. Личният му живот е мистерия дори и за най-близкия му семеен кръг и за малцината му близки приятели.

Хувър се научава да марширува в боен строй и да води формален дебат. Тренировъчният екип и дискуссионната група в Цен-

тралната гимназия са най-същественото в неговата младост. Гимназиалният дискуссионен отбор бил най-добрият в града и Хувър става една от неговите звезди. Училищният вестник хвалел неговия състезателен дух и „неумолимата му хладна логика“. След една вълнуваща, напрегната победа над някакъв колежански отбор, той казва пред вестника, че дебатирането му дава „практически и полезен урок за живота, който е ни повече, ни по-малко противопоставяне на ума на един човек срещу този на друг“.

Хувър започва работа в правителството на Съединените щати веднага след като получава дипломата си от гимназията. Всички правителствени монументи са около него. Двуетажният му дом е на шест пресечки югоизточно от хълма на Капитолия. На върха на хълма се издигат залите на Сената и Конгреса, с огромните си полилеи, със сводестите си тавани и зацапаните си стъкла. Хувър прилежно рецитира молитвите в Презвитерианската църква в неделя, но Библиотеката на Конгреса е светската катедрала на неговата младост. Тази библиотека притежава всяка книга, издадена в Съединените щати. Благоговейната тишина на централната ѝ читалня внушава чувството, че знанието е на една ръка разстояние, стига да знаеш къде да посегнеш. Библиотеката има своя собствена система на класификация и Хувър изучил сложността ѝ в каталожния отдел, където попълвал и обработвал информация, за да заработва пари за училище. Той работи в библиотеката денем, докато посещава ранните вечерни и летните сутрешни лекции в университета „Джордж Вашингтон“, където получава магистърска степен по право през юни 1917 г. Записва се за военна служба, но постъпва в Министерство на правосъдието, за да се включи във войната на вътрешния фронт.

„НАЙ-ГИБЕЛНАТА ЗАПЛАХА“

На 6 април 1917 г., денят, в който Америка влиза в Първата световна война, президентът Удроу Уилсън подписва декрет, с който дава на Министерство на правосъдието правомощията да извършва арести и да вкарва в затвора всеки чужденец, когото

сметне за нелоялен, без да го изправя на съдебен процес. Той казва на американския народ, че Германия е „изпълнила нашето нищо неподозиращо общество и дори нашите правителствени служби с шпиони и плете криминални интриги на всяка крачка“. Думите на президента всяват страх в цялата страна, а страхът поставя огромна тежест върху Министерство на правосъдието. „Когато обявихме война – казва О’Брайън, – имаше хора, които очакваха да видят истинско царство на терора в Америка.“

О’Брайън наблюдава Хувър и колегите му, докато се трудят ден и нощ в претърпаните опушени стаи в Извънредния военен отдел и в Бюрото за чуждестранни врагове, потънали в откъслечни съобщения за заговори срещу Америка. Те бяха като пожарникари, чуващи непрестанния звън на фалшиви аларми. „Огромен натиск падна върху тях“, спомня си О’Брайън. Те са изправени пред настояванията на политиците и на обществото за „безразборни преследвания“ и „масови репресии“ както на заподозрени американци, така и на чужденци, често пъти „въз основа единствено на безотговорни слухове“. Преди „Блек Том“ „народът на тази държава нямаше опит с подривни дейности – казва О’Брайън. – Правителството бе също толкова неподготвено“. След „Блек Том“ на правителството се съобщават хиляди потенциални заплахи. Американските лидери се страхуват, че врагът може да удари навсякъде и по всяко време.

Германските организатори на „Блек Том“ започват да действат още от момента на избухването на Първата световна война в Европа през лятото на 1914 година. Те планират да се инфилтрират във Вашингтон и да разклатят из основи „Уолстрийт“; вербуват ирландски и индийски националисти за нанасяне на удари по американски мишени; използват Мексико и Канада като безопасни убежища и отправни точки за тайни операции срещу Съединените щати. Докато Хувър все още изучава право във вечерния университет, в началото на 1915 г., немският военен аташе в САЩ, капитан Франц фон Папен, получава тайна заповед от Берлин: да подкопава волята на Америка за борба. Папен започва да изгражда пропагандна машина в Съединените щати; немците тайно придобиват контрол над главния нийоркски вестник Evening

Mail. Техни подставени лица преговарят за закупуването на The Washington Post и New York Sun. Политически търгаши, продажни журналисти и покварени детективи служат на германската кауза.

Но след като на 7 май 1915 г. една немска подводница торпилира британския пътнически кораб „Лузитания“, убивайки 1119 души, в това число и 274-ма американци, немският посланик изпраща мрачна телеграма в Берлин: „По-добре е да признаем, че нашата пропаганда тук се срина тотално.“ Американците са разярени от нападението срещу цивилни лица; немският политически и дипломатически статут в Съединените щати е сериозно уронен. Президентът Уилсън издава заповед за поставяне на целия персонал на германското посолство в Съединените щати под наблюдение. Държавният секретар Робърт Лансинг изпраща тайни агенти да организират подслушването на телефонните и телеграфните комуникации на немските дипломати. До края на годината Папен и другите аташета са експулсирани от Съединените щати.

Когато Хувър влиза в Министерство на правосъдието, О'Брайън току-що е приключил с процеса и произнасянето на присъдата над немския шпионин капитан Франц фон Ринтелен. Делото е изнесено на първите страници на вестниците. Фон Ринтелен пристига в Ню Йорк няколко седмици преди потъването на „Лузитания“ с фалшив швейцарски паспорт. По заповед на немското висше командване той вербува безработни моряци из нюйоркските докове, радикални ирландски националисти, един уолстрийтски мошеник и един алкохолизиран чикагски конгресмен, за да саботират американската военна индустрия, в комбинация с бизнес измами и хвърляне на запалителни бомби. Но той успява да избяга от Съединените щати, страхувайки се, с основание, от разобличаване на секретните му планове. Офицери от английското разузнаване, които прихващат немски телеграми, го арестуват, когато стъпва на английска земя, и след като го подлагат на кратък разпит в лондонския Тауър, го предават на американското Министерство на правосъдието за възбуждане на съдебно преследване и процес.

„Никога досега Америка не е ставала свидетел на нещо подобно – казва президентът Уилсън в Конгреса след ареста на капитана. – Съвсем доскоро такова нещо щеше да изглежда просто неве-

роятно. И тъй като беше невероятно, ние не направихме никаква подготовка за него.“

Терористите и анархистите представляват „най-гибелната заплаха за нашия национален мир и сигурност – казва президентът. – Подобни крайни, нелоялни и анархистични елементи трябва да бъдат смачкани... Ръката на нашата власт трябва да ги сграбчи.“

Дж. Едгар Хувър и ФБР ще станат инструментите на тази власт.

РЕВОЛЮЦИЯ

„Аз вярвам във властта“ – пише президентът Теодор Рузвелт през юни 1908 г., в часа, в който решава да създаде отряда, който ще се превърне във ФБР. Неговото президентство притежава „повече власт от всяка голяма демокрация или конституционна монархия в съвременната епоха“ – отбелязва с гордост той. – „Аз използвах всяка унция власт.“ Катапултиран на президентския пост от един анархистичен атентатор*, в зората на ХХ век Рузвелт се бори да наложи демокрацията, да въведе политически ред и да създаде нация, подчиняваща се на закона.

Родена в революция и посветена на свободата, Америка е разкъсана на две от Гражданската война, обединена отново и реструктурирана от чужденците, търсещи свобода. В зората на ХХ век последните диви и неподчинени на правителството западни територии са на път да се превърнат в щати. Почти са завършени проучванията в планините и пустините. В Съединените щати живеят почти 76 милиона души, повечето от които са заселени в малки градчета и села. Докато Америка се бори да цивилизова границите си, огромни територии остават извън закона. Щатските маршали действат като шерифи и формират хайки, но често срещат смъртта си от ръцете на разбойници.

В американските градове – динамото на парите и властта, изобретенията и информацията – по-бедните квартали гъмжат от

* Т. Рузвелт е вицепрезидент на Уилям Маккинли, който умира на 14 септември 1901 г. от раните, нанесени му от анархиста Леон Чолгош, извършил покушение срещу него на 6 септември 1901 г. – бел. прев.

имигранти, търсещи обещаната свобода и сполука в Новия свят. До 1900 г. американската индустрия и нейните работници вече са станали най-големите създатели на капитал на Земята, произвеждайки приблизително една четвърт от световната промишлена продукция. Докато Америка се превръща в гигант, влиянието на корпоративното богатство става все по-огромно. Крупните индустриални магнати ламтят да управляват и контролират милиони работници, чиито труд ги прави богати. Докато Америка става глобална сила, всяка нова вълна емигранти от Стария свят налива масло в огъня на страха от чуждестранна подривна дейност. Революционерите внасят опасни идеи от Германия, Италия и Русия. Техните брошури и протести леят гняв срещу американския политически и икономически ред. Мините, фабриките и окаяните мръсни цехове на Америка са пълни с хора, които някога са живели под управлението на крале и царе. Те са мечтали за по-добър свят. Най-радикалните от тях са бленували за смъртта на стария ред и за осъществяването на една политическа утопия, в която бедните и нищите ще управляват Земята.

„Настъпи времето на великите социални революции – пише Т. Рузвелт през 1895 година, в която той става политически комисар на Ню Йорк и в която е роден Дж. Едгар Хувър. – Всички ние се вираме в бъдещето, в опит да предскажем действията на огромните латентни сили, задействани от изумителната индустриална революция, която се извършва през настоящия век. Ние не знаем какво да правим с огромната миграция на населението, с разширяването на градовете, с недоволството и вълненията на масите.“

Анархията е сред най-огромните латентни сили, отрищени в тогавашния свят. Анархистите имат за цел да унищожат властта сама по себе си; да съборят стожерите на западната цивилизация. През 1894 г. те убиват в атентат президента на Франция, през 1897 г. – министър-председателя на Испания, през 1898 г. – императора на Австрия, през 1900 г. – краля на Италия, и през 1901 г. – президента на Съединените щати Уилям Маккинли. Убийството на Маккинли издига Т. Рузвелт на президентския пост на четиридесет и две годишна възраст – най-младият президент в историята на страната.

В своето първо официално обръщение към Конгреса през декември 1901 г. Рузвелт заявява, че „анархията е престъпление срещу целия човешки род“. Той призовава за създаване на нови закони, които да не допускат революционери и подривни елементи в Съединените щати.

„Всички тези хора трябва да бъдат белязани“

Президентът Рузвелт вкусва от върховната власт и тя му харесва. Той действа самостоятелно, когато прорязва големия канал през панамската джунгла; сам решава да изпрати американския флот на световен парад на силата*. Той знае, че чужденците може да отвърнат, ако Америка тръгне да налага своята мощ в целия свят. Но в първите години на своя мандат той няма реалната сила, за да се бори с престъпленията срещу Съединените щати. Неговото Министерство на правосъдието едва започва да се учи как да налага и да отстоява върховенството на закона.

Създадено през 1870 г., пет години след края на Гражданската война, Министерството на правосъдието и неговият ръководител – министърът на правосъдието, са натоварени със задачата да наложат ред в разпокъсаната нация. Канцеларията на министъра и неговите юристи е разположена на една пресечка от Белия дом, на трите последни етажа на Freedman Savings Bank** – отвратително мръсно място с вонящи отходни канали, – и остава там до края на XIX век. Конгресът им дава властта да разследват и преследват престъпления срещу Съединените щати, заедно с огромната за времето си сума от 50 000 долара годишно за тази висша цел, но не успява да създаде федерален закон, който да регулира начина на правораздаване.

Четирима президенти от XIX век използват най-мощната частна полиция, „Национална детективска агенция Пинкертън“, като

**През 1907 г. той изпраща обновления си модернизиран и разширен флот на посещение в различни пристанища по света, за да впечатли най-вече японците – бел. прев.*

***Спестовна банка Фрийдман – бел. прев.*

инструмент за налагане на закона, като източник на секретна информация и като оръдие в политическата борба. „Винаги съм бил против назначаване и плащане на детективи“ – пише през 1884 г. министърът на правосъдието Бенджамин Брюстър. Но при все това той го прави. Основателят на агенцията Алън Пинкертън провежда не една шпионска мисия по време на Гражданската война и помага за създаването на „Сикрет сървис“* по времето на президента Ейбрахам Линкълн. Неговите детективи обслужват магнатите на железниците и на стоманодобивната индустрия чрез шпиониране, потушаване на стачки и трошене на глави, за да разгромят профсъюзните организатори; те плащат на внедрени информатори, чиито самоличности са пазени зад кодирани имена. Не се притесняват да нарушават закона, за да го поддържат, или да използват насилие в името на реда. През 1892 г. Конгресът забранява на правителството да ползва наемните услуги на фирмата, когато след един сблъсък в компанията „Карнеги Стийл“ в Хоумстед, Пенсилвания, загиват трима служители на Пинкертън и петима работници. Белият дом остава лишен от опита, уменията, хитростта и силата на частните детективи.

След атентата срещу Маккинли един от хората на Пинкертън предлага да създаде нова правителствена агенция, чиято цел трябва да бъде прочистването на Америка от радикални елементи. „Всички тези хора трябва да бъдат белязани и държани под постоянно наблюдение“ – пише Робърт А. Пинкертън. През 1903 г., в изпълнение на новия закон, забраняващ пребиваването на анархисти в Съединените щати, министерствата на правосъдието и на труда започват да водят тайни досиета на чуждестранни радикални елементи.

Републиканецът Рузвелт иска да победи не само анархистите, но и плутократите. В качеството си на основател на американските национални паркове той се отвращава от плячкосването на петрола, въглищата, минералните ресурси и дървения материал във федералните територии. Корпоративните престъпници, разпокъсващи и поделящи помежду си обществена собственост за

* *Secret Service е американската служба за охрана – бел. прев.*

своя лична изгода, плащат подкупи на корумпирани политици, за да пазят поземлените им спекулации. Те използват като оръжие хилядадоларови банкноти, за да разграбят милиони акри земя в последната вълна на колонизирането на Американския запад.

Едно федерално разследване, проведено през 1905 г., ръководено от циничния агент на „Сикрет сървис“ Уилям Дж. Бърнс, довежда до предявяване на обвинение и осъждане на двама републиканци – сенатора Джон Х. Мичъл и конгресмена Джон Х. Уилямсън от Орегон – за участието им в оплячкосването на огромни горски масиви в планината Каскейд Рейндж. Уводна статия на в. „Орегон“ основателно подчертава, че Бърнс и неговите правителствени следователи са използвали „методите на руските шпиони и детективи“. Сенаторът умира, докато делото му се обжалва; присъдата на конгресмена е отхвърлена от Върховния съд на САЩ с мотива за „възмутително поведение“, включително и безочливи опити за манипулации на съдии и свидетели от страна на Бърнс. Той напуска правителството и става прочут частен детектив; уменията му за подслушване на телефони и поставяне на „бръмбари“ в хотелски стаи накрая му спечелват поста на началник на Дж. Едгар Хувър във ФБР.

Разграбването на девствените територии от спекуланти и мошеници продължава с нестихваща сила. Президентът е разярен.

„Рузвелт, по своя характерен динамичен начин, заяви, че грабителите на обществената собственост ще бъдат преследвани и изправени пред правосъдието“ – се казва в един меморандум от 1943 г. до Хувър от специалния агент Луис Файндли, постъпил на работа в Бюрото през 1911 г. Този меморандум е уникална хроника на раждането на ФБР, чиито корени неговите създатели с основание крият:

„Рузвелт привика министъра на правосъдието Чарлз Дж. Бонапарт в Белия дом и му каза, че иска поземлените измами да бъдат разследвани много сериозно и му нареди да се снабди с необходимия разследващ персонал.“ Бонапарт е от рядка американска синя кръв – праплеменник на император Наполеон I и внук на краля на Вестфалия. Той от години е близък приятел и съветник на Рузвелт. И двамата са аристократи; и двамата са прогресивни, рефор-

матори и моралисти; и двамата одобряват разумната употреба на сила в името на закона. Рузвелт няма нищо против стачниците да опитват полицейските палки, Бонапарт вярва, че насилието от страна на доброволните отряди* може да послужи за опазване на обществения ред.

„Бонапарт се обърна към „Сикрет сървис“ за обучен персонал, с който да проведе по надлежен начин необходимото разследване, и му бе предоставен доста голям отряд“, за да изкорени необузданите поземлени измами, спомня си Файндли. Президентът обаче не е удовлетворен. „Той каза на Бонапарт, с най-емфатичния, типичен за него език, че докладът му е замазан. Той искаше фактите, всички факти, истинските факти, и заяви, че ако е трябвало да се направи някакво замазване, той щял да си го направи и сам“, гласят архивите.

„Президентът Рузвелт нареди на Бонапарт да създаде служба за разследвания в рамките на Министерство на правосъдието, която да не е подчинена на никоя друга дирекция или бюро, и да не докладва на никой друг освен на министъра на правосъдието. Заповедта на президента доведе до формирането на Бюрото за разследване.“

По закон Бонапарт трябва да се обърне към Конгреса и Сената за създаването на това бюро. „Министерството на правосъдието няма изпълнителна власт, нито пък някакво перманентно детективско формиране под свой пряк контрол – пише Бонапарт до Конгреса, – следователно то несъмнено не е напълно екипирано за подобна работа.“ Той официално иска парите и властта, необходими за създаването на „малък, внимателно подбран и опитен отряд“.

На 27 май 1908 г. Конгресът казва твърдо „не“. Членовете му се страхуват от намерението на президента да създаде американска тайна полиция. И този страх е съвсем основателен. В близкото минало президентите често са използвали тайни детективи като политически шпиони.

* *Vigilantes*, групи от редови граждани, обединени на доброволен принцип, които се нагърбват без правен регламент да поддържат реда и закона, зародили се още в колониална Америка – бел. прев.

„Американските идеи за управление“ забраняват „шпионирането на хора и пъхането на носа в неща, които обичайно е прието да се смятат за лични работи“, казва конгресменът Джоузеф Суейдджер Шърли, представител на демократическата партия от Кентъки. Конгресменът Уолтър И. Смит, републиканец от Айова и впоследствие съдия във Федералния апелативен съд, възразява остро на създаването на „система за шпионаж“ в Америка. Конгресменът Джон Дж. Фицджералд, представител на демократите от Ню Йорк, отправя предупреждение срещу изграждането на „централизирана полиция или шпионска система във федералното правителство“. Джордж Е. Уолдън, републиканец от Ню Йорк, казва, че „ако в тази страна се появи такова голямо централизирано бюро за държавно разузнаване като в Русия, това би било огромен удар по свободата и свободните институции“.

Конгресът забранява на Министерство на правосъдието да похарчи дори и цент за предложението на Бонапарт. Министърът на правосъдието заобикаля заповедта. Маневрата може и да е нарушение на буквата на закона, но е в пълно съгласие с настроенията на президента.

Теодор Рузвелт е „готов да изрита Конституцията в задния двор винаги когато му се изпречи на пътя“, както отбелязва Марк Твен. Началото на ФБР възниква от това нагло и явно незачитане на върховния закон на страната.

„МИНИСТЪРЪТ НА ПРАВОСЪДИЕТО ЗНАЕ ИЛИ БИ ТРЯБВАЛО ДА ЗНАЕ“

Бонапарт изчаква до излизането на Конгреса във ваканция през юни. Тогава бръква в разходния фонд на Министерство на правосъдието, за да наеме осем ветерани от агентите на „Сикрет сървис“ като постоянни следователи на пълно работно време. На 26 юли 1908 г. Бонапарт подписва официална заповед за създаването на нов следователски отдел с тридесет и четири членен отряд от „специални агенти“. Налага му се да моли, да заема или да краде парите или служителите, които президентът иска. Той назначава Стенли У. Финч – чиновник, който няма квалификацията да прак-

тикува право във Вашингтон, окръг Колумбия, – за първи директор на Бюрото за разследване.

Бонапарт поверително предупреждава президента, че „трудностите, с които се сблъсква при наемането на персонал за надежден и ефективен детективски отряд, са много сериозни“. Подразделението трябва да има „известни познания за свърталищата и за навиците на престъпниците; на членовете му ще се налага често да общуват с лица с крайно ниски морални стандарти и да ги използват в работата си“. Детективите „нерядко се изкушават да фабрикуват желаните доказателства“, казва Бонапарт. Министърът на правосъдието трябва да бъде лицето, „което по закон да им иска сметка и отчет“ за тяхната работа.

Конгресът е уведомен за създаването на Бюрото за разследване при свършен факт, през декември 1908 г., с няколко реда в годишния отчет на Бонапарт за дейността на Министерство на правосъдието. „Възникна необходимост да се организира малък отряд от специални агенти на лично разпореждане на министерството – пише той. – Това действие бе предприето принудително от страна на тази институция.“ Така се прикрива истината, тъй като президентът е наредил създаването на Бюрото.

Бонапарт лично се заклева пред Конгреса, че Бюрото няма да бъде тайна полиция и че ще е над политиката. Министърът на правосъдието, като национален ръководител на правораздавателните органи, ще управлява и контролира неговите агенти. „Министърът на правосъдието знае или би трябвало да знае какво правят те във всеки един момент“ – обещава той.

Разликата между „знае“ и „би трябвало да знае“ ще се превърне в опасна пропаст, когато Дж. Едгар Хувър ще дойде на власт.